Usługi Organmistrzowskie
mgr inż. **Grzegorz Stawowy**
Wola Baranowska ul. Wschodnia 5
39 – 450 Baranów Sandomierski
pow. Tarnobrzeg
tel. 502/169 365

28.06.2021

Program prac organmistrzowsko - konserwatorskich przy organach piszczałkowych w kościele p.w. NPNMP w Jaślanach

Dane dotyczące obiektu

Miejsce: chór muzyczny kościoła **p.w. NPNMP w Jaślanach**

Budowniczy i czas powstania: Aleksander Żebrowski (i syn) z Krakowa,
Świadczy o tym tabliczka firmowa umieszczona nad klawiaturą manuałową
Organy wybudowane pomiędzy 1907 a 1909 rokiem
(w 1907 r. firma została przeniesiona ze Lwowa do Krakowa, w 1910 r. zmarł Aleksander Żebrowski).

Krótki opis
Organy jednomanuałowe z Pedałem, pierwotnie 6–głosowe, mechaniczna traktura gry i rejestrów, wiatrownica stożkowa. Miech pływakowy z podawaczem klinowym wewnątrz szafy organowej. Dmuchawa organowa we wnęce okiennej w tylnej ściany kościoła. Stół gry wbudowany w lewą ścianę szafy organowej, bokiem do ołtarza.

Zakres klawiatury: skala manuału: C-f^3; skala pedału: C-c^1.

Oryginalny **zestaw głosów** organów Żebrowskiego był następujący:

1. Pryncypał 4’
2. Vox angelica 8’
3. Viola 8’
4. Flet major 8’
5. Flet minor 4’

6, Subbas 16’

Prawdopodobnie w latach 70-tych XX wieku dobudowano dwa głosy manuałowe Pryncupał 8’ i Miksturę 3x na pneumatycznie sterowanej wiatrownicy stożkowej, umieszczonej na tylnej ścianie kościoła za szafą organową.

Szafa organowa wolnostojąca, jednoczęściowa, umieszczona centralnie na chórze muzycznym, przodem przyległa do balustrady chóru. Przednia część - prospekt organowy, architektoniczny, trzyczęściowy. Skrajne, płaskie wieże ujęte ostrołukowym łącznikiem z gzymsowaniem i sterczynami spina szerszy, również płaski łącznik rozdzielony na trzy części kolumnami, zamknięty od góry szerokim pasem z ostrołukami i gzymsowaniem i snycerką

Stan zachowania instrumentu

Ogólny stan zachowania można określić jako zły lub bardzo zły – spowodowane jest to złym stanem technicznym, dużymi zanieczyszczeniami, osłabieniem drewna przez owady - szkodniki drewna i ogólnym zużyciem instrumentu. Organy mają tzw. mechaniczną trakturę gry i rejestrów, wiele jej elementów jest zużytych, obluzowanych, niektóre są połamane. W złym stanie jest stół gry,

klawisze manuałowe mają znaczne luzy i przetarcia, włączniki głosów nie działają prawidłowo. Także wiatrownica – poza normalnym eksploatacyjnym zużyciem – ma pęknięcia, nieszczelności, uszkodzenia drewna. Niektóre kloce i ławeczki piszczałkowe nie są w stanie dobrze spełniać swoich ról z powodu nieszczelności i osłabienia struktury drewna.

Stan piszczałek jest różny – spora ich część jest w dość dobrym stanie (jak na swój wiek). W złym stanie są piszczałki drewniane Flet 8' i Flet 4', za zwłaszcza głosu pedałowego Subbas 16'. Pozostałe piszczałki metalowe, mimo wad typu wgniecenia, pęknięcia lub oberwane stroiki, zasadniczo nadają się użytku. Piszczałki prospektowe z powodu zabrudzenia, zaczernienia spowodowanego utlenieniem, źle prezentują się w frontowej ścianie szafy organowej – ponadto niektóre są zdeformowane, pozagniatane.

Miech ma popękaną skórę, wielokrotnie zaklejaną łatami na zgięciach fałd, drewno skrzyni miecha zaatakowane przez drewnojady, widoczne pęknięcia.

Nie działa dobudowa wiatrownica z dwoma dodanymi głosami (wada konstrukcyjna, zużyte mieszki, pęknięcia drewna , nieszczelności).

Właściwie nie działa traktura gry, zwłaszcza pedałowa – zaawansowana destrukcja mechaniczna i biologiczna.

Pomimo fatalnego stanu, usterek, rozstrojenia organy są okazyjnie używane do liturgii.

Dokładna ocena stanu zachowania instrumentu możliwa jest po przeprowadzeniu prac wstępnych i częściowym demontażu instrumentu.

Proponowane postępowanie przy organach

Częściowy demontaż instrumentu, oczyszczenie, sprawdzenie i ocena stanu zachowania drewnianej konstrukcji nośnej, wiatrownicy, piszczałek i innych podzespołów organowych. Wykonanie koniecznej dezynsekcji i impregnacji, wymiana osłabionych elementów, wykonanie niezbędnych wzmocnień.

1. Prace przy piszczałkach obejmować powinny:

a) piszczałki drewniane: wystawienie, czyszczenie, ocenę stanu zachowania, w razie uszkodzeń i pęknięć naprawę (flekowanie, sklejanie, uszczelnienie), impregnację środkami owadobójczymi i uszczelniającymi, sprawdzenie uszczelnień korków (szpuntów), w razie znacznej destrukcji - rekonstrukcja

b) piszczałki metalowe: wystawienie, czyszczenie, weryfikację, naprawę uszkodzeń, prostowanie, rekonstrukcję piszczałek zniszczonych. Ostateczne decyzje możliwe po przeprowadzeniu prac wstępnych (częściowy demontaż i oczyszczenie).

c) piszczałki prospektowe: wystawienie, weryfikacja, oczyszczenie, naprawę uszkodzeń, prostowanie, srebrzenie piszczałek dla uzyskania odpowiedniego wyglądu.

2. Prace przy wiatrownicy:

Częściowy demontaż, sprawdzenie zachowania drewna, dezynsekcja i impregnacja. Demontaż, czyszczenie, weryfikacja i naprawa zaworów tonowych, weryfikacja stanu listew tonowych, miejsc mocowania wahaczy, ewentualna ich wymiana na nowe, wykonanie koniecznych uszczelnień i napraw. Weryfikacja stanu zachowania i wykonanie napraw i uszczelnień przy włącznikach głosowych. Przegląd kloców głosowych, ławeczek i stojaków podtrzymujących piszczałki, wykonanie niezbędnej dezynsekcji i impregnacji, napraw, ewentualnie rekonstrukcja zniszczonych elementów. Montaż elementów wiatrownicy, regulacja zaworów i listew tonowych , montaż włączników głosowych.

3. Traktura – prace obejmują stół gry i elementy sterujące od stołu gry do zaworów tonowych i włączników głosów przy wiatrownicach.

Konieczny jest remont, renowacja stołu gry (w tym naprawa i renowacja klawiatur oraz włączników głosów). Przewiduje się sprawdzenie stanu i ewentualną wymianę końcówek abstraktów, nakrętek regulacyjnych, łączników pomiędzy klapami tonowymi a wałkami skrętnymi, listwami tonowymi, kasowanie luzów osi wałków skrętnych i dźwigni kątowych. Konieczna jest konserwacja i naprawa wałków skrętnych, ramy i elementów podtrzymujących w trakturze Pedału. W razie znacznej destrukcji – rekonstrukcja elementów traktury.

4. Miech i kanały rozprowadzające powietrze, dmuchawa.

Konieczny jest gruntowny remont i konserwacja miecha obejmujący: demontaż, ocenę stanu zachowania poszczególnych części miecha, dezynsekcję i impregnację drewna zniszczonych elementów drewnianych (ewentualnie rekonstrukcję) oraz wymianę skóry. Wskazane wydaje się przeniesienie dmuchawy organowej w pobliże miecha i montaż miecha w obrębie chóru muzycznego, poza szafą organową. Taki zabieg umożliwi łatwiejszy dostęp do mechanizmów sterujących – traktury gry i rejestrów i ułatwi w przyszłości serwisowanie instrumentu. Wykonanie i uszczelnienie kanałów rozprowadzających sprężone powietrze, sprawdzenie stanu i naprawę skrzynki regulacyjnej między dmuchawą a miechem

5. Końcowy montaż wszystkich elementów, intonacja i strojenie głosów.

Montaż wszystkich zakonserwowanych, zrekonstruowanych i nowych elementów, regulacja, intonacja i strojenie całego instrumentu (w systemie równomiernie temperowanym), z zachowaniem przybliżonej do obecnej wysokości stroju.

Uwagi !
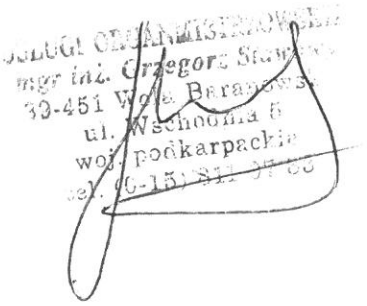
Niniejszy program nie obejmuje prac związanych z konserwacją zabytkowej szafy organowej.